

Het testament van agent 1218

Memoires van Marten Veenstra,
rechercheur in Amsterdam tussen 1915 en 1955

M. Veenstra

© 2020 Monique Veenstra
Eerste druk

Auteur: M. Veenstra
Redactie: Monique (Moos) Veenstra
Correctoren: Gina de Weert, Karin Kops-Dupuits
Omslag en binnenwerk: Haags Bureau | Boekenmakers
Foto omslag achterzijde: Collectie Nationaal Veiligheidsinstituut, Apeldoorn
Druk: Pumbo.nl
Uitgever: © 2020 Bionda Corragio

Dank aan alle vrijwilligers die een of meerdere verhalen
vanuit het origineel hebben overgetypt.

www.hettestamentvanagent1218.nl
www.biondacorragio.nl

ISBN 978-94-6406-444-5
NUR 402 | waargebeurde verhalen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel
van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden
of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

*“Het is een utopie te denken,
dat de strijd tegen de misdaad ooit eindigt.
Wel kiezen wij er elke dag voor,
om het kwaad te stoppen.”*

Marten Veenstra, rechercheur
(Amsterdam, tussen 1915 en 1955)

Inhoud

Het ‘testament’ van Marten Veenstra, agent 1218 Voorwoord door Peter R. de Vries	9
Blauwe pet Jongensdroom, door Marten Veenstra	15
Het vergeelde testament De truc met het ei	38
Het gaatje in de muur Witte Jan ziet zwart	48
Geveltoerisme Goudzoeken	54
Inbraak Nederlandse Bank Boere Ben, Duitse Max en Tante Martha	58
IJdelheid gedijt (niet) Tinus de Goddeloze	67
Het visitekaartje Prijsenkast en wittebrood	75
Krijgslist Rooie Henk en Henk de Melkboer	78
Vreemde stemmen De Hypnotiseur	83

De Dynamietploeg Witte Nelis	87
Dure platjes De Chanteur	102
De roofoverval Blonde Ali	110
Brand op de juwelenzolder Vurige dames	125
Weer brand Geschroeide haren	144
Het Kinselmeerse Kinderlijkje Sigmund	148
Drama in de Majellakerktoren Moord op de leidekker	159
Uit de courant Enkele fragmenten van waardering	179
Slotwoorden Marten Veenstra Monique Veenstra	180

Het 'testament' van Marten Veenstra, agent 1218

Voorwoord door Peter R. de Vries

In 1963 overleed in Amsterdam-Buitenveldert de zeventigjarige Marten Veenstra, oud-rechercheur van de hoofdstedelijke politie, die het in de laatste fase van zijn loopbaan zelfs nog tot Rijksrechercheur had gebracht. Het is niet gewaagd om te veronderstellen dat vandaag de dag, bijna zestig jaar later, niemand meer zou weten wie hij was en wat hij precies had gedaan, ware het niet.... ware het niet dat hij kort voor zijn dood op een oude schrijfmachine wat spannende verhalen uit zijn politietijd aan het papier had toevertrouwd. Ruim twintig uiteenlopende verhalen over *nacht & ontij* en *boeven & gespuis* had hij opgetikt over de tijd -1915 – dat hij als jonge Fries in de hoofdstad bij het politiekorps kwam, tot het moment – 1955 – dat hij daar als ervaren rechercheur met pensioen ging. Er waren twee exemplaren, voor elke zoon eentje. Veenstra zag het als zijn 'testament', de geschreven nalatenschap van een boeiende politieloopbaan. Zodat zijn kinderen wisten wat hij had gedaan, toen hij in hun jeugd zo vaak van huis was.

De zonen lazen het met smaak. Ze hadden al die verhalen natuurlijk al dikwijls gehoord, want vader Veenstra kon ze als hij op zijn praatstoel zat ook met smaak vertellen, maar zwart-op-wit kreeg het toch een andere dimensie. Tjonge jonge, vader had wat beleefd, nadat hij als agent met kraagnummer 1218 bij bureau

Kattenburg in Amsterdam in dienst was gekomen. Dat waren nog eens tijden. De zoons lieten de ‘memoires’ ook lezen aan andere familieleden, die bewonderend zeiden: ‘Het is gewoon een boek’. Maar, tja, hoe gaan die dingen... de twee manuscripten gingen een poosje van hand tot hand, maar belandden uiteindelijk toch ergens op de plank, waar ze jaren en jaren bleven liggen en geen mens er meer naar omkeek. Niemand wist na verloop van tijd meer wie Marten Veenstra precies was. Maar papier is geduldig en toen in 2017 de schoondochter van Veenstra overleed, kwamen de verhalen bij het opruimen van een kast vol stoffige paperassen toch weer boven water en trokken de aandacht van de kleindochter van de ex-rechercheur, Moos Veenstra. Zij had haar grootvader nooit gekend en las en herlas zijn verhalen met trots en dacht: hier moet ik wat mee doen. Zij liet het vergeelde papier digitaliseren en het werd haar droom om het ‘testament’ van Marten Veenstra in boekvorm uit te geven, als eerbetoon, als monumentje voor haar opa, die niet zomaar een speurder was. Daar getuigden de door hem geschreven verhalen immers duidelijk van!

Een poosje geleden vroeg Moos of ik het manuscript ook een keer wilde lezen. Ik zei gretig ‘ja’. Als misdaadverslaggever smul ik ervan om te lezen hoe de politie vroeger te werk ging. In mijn crimeboekenkast staat bijvoorbeeld een antiek exemplaar van ‘Veertig jaren Speurderswerk’, een standaardwerk van de legendarische ‘criminalist en politiedeskundige’ C.J. van Ledden Hulsebosch, zeg maar de grondlegger van onze huidige forensische opsporingstechnieken. En wat bleek toen ik even door het manuscript van Opa Veenstra bladerde? Hij had veelvuldig met deze Van Ledden Hulsebosch samengewerkt, waarmee nog maar eens werd onderstreept op welk niveau hij werkzaam was. En toevallig kon ook Marten Veenstra zich beroemen op ‘veertig jaren speurderswerk’ bij de politie: 1915 – 1955. Beiden mannen hebben hun leven aan de opsporing gegeven.

Ik begon de verhalen te lezen en er ging een bijzondere wereld voor mij open. Geweldig hoe de politie vroeger met weinig technische hulpmiddelen de misdaad moest bestrijden en vooral creativiteit, doorzettingsvermogen en volharding een vereiste waren. Sfeervolle verhalen, over insluipingen, afpersingen, overvallen, moorden en geraffineerde vervalsingen, waarin geslepen boeven en wakkere rechercheurs de hoofdrol speelden in een nooit eindigende onderlinge wedloop. Hoofdstukken met titels als ‘Rooie Henk en Henk de Melkboer’, ‘Het Kinselmeerse Kinderlijkje’ en ‘De Dynamietploeg’ spreken meteen tot de verbeelding en brengen je terug in de tijd, waarin alles anders was. Een tijd zonder computers en internet, televisie of DNA, maar wél een met de hand aangelegd ‘herkenningsstelsel’, een simpele kaartenbak, met handgeschreven aantekeningen.

Of was het toch niet helemaal anders? Want dat is het leuke als je de oude verhalen van Veenstra goed leest: zoveel is er nou ook weer niet veranderd. Sommige dingen zijn gewoon hetzelfde gebleven. En misschien was Veenstra wel een rechercheur-pionier. We lezen bijvoorbeeld dat hij en zijn mannen bij een groep geraffineerde inbrekers al een ‘inkijkoperatie’ deden. Zij boorden vanuit een belendend perceel een gaatje in de muur van de woning waar de snode plannen werden gesmeed en konden zo alles afluisteren en de hele bende oprollen. Rechercheurwerk avant la lettre!

En horen we Veenstra ook niet in de jaren twintig – honderd jaar geleden! – al mopperen dat ‘die kerels veel te lage straffen krijgen tegenwoordig’? Wat is er nieuw? En *undercover* werd er door Veenstra ook al lang gewerkt, zeg niet dat dit een noviteit van deze eeuw is. Hij vermomde zich al als arme loodgieter of wasserijknecht, maar als het moest ook als een losbandige vrouw die met haar minnaar in een portiekje stond te vozen, maar ondertussen in werkelijkheid een haast ongrijpbare inbreker observeerde. En Veenstra constateerde ook al dat de boeven steeds minder respect voor een uniform hadden en

soms gewoon geweld tegen de politie gebruikten. Waar hebben we dat meer gehoord?! En dacht u dat ‘plofkraken’ iets van deze tijd was? Welnee...Veenstra had al veel te stellen met inbrekers die de ‘geldautomaten’ van de vorige eeuw – brandkasten! – met dynamiet opbliezen. En, here-me-tijd, ook het aantal inbraken nam tussen 1915 en 1945 hand over hand toe. Het leidde, zo noteerde Marten Veenstra in zijn epistels, tot ‘dikke vetgedrukte koppen in de krant’. Ik bedoel maar...

Het manuscript van Veenstra is een genot om te lezen. Daarvoor hoeft u echt geen misdaadverslaggever te zijn. De man was misschien niet echt een begenadigd schrijver, maar wel heel authentiek en oprecht en dat maken zijn belevenissen, ervaringen en waarnemingen zo waardevol. Ze schetsen een prachtig tijdsbeeld, waarin keihard werd gewerkt onder soms barre omstandigheden. Een rechercheur ging in die tijd nog echt de straat op, als het moest tot het ochtendgloren. En in de verhalen van Veenstra was het 's nachts natuurlijk vaak bitter koud, stond er een snijdende wind of hing er een dikke mist. Maar, zo schreef Veenstra in het kenmerkende proza van die tijd, gelukkig werden de politiemensen wel goed gekleed: ‘De winterjas hing mij als lood zo zwaar’. Prachtig. Voor de huidige en de toekomstige lichten politiemensen zijn dit soort verhalen volgens mij nog steeds een geweldige inspiratiebron. Ze maken een ding duidelijk: als je gaat voor je werk, als je er iets van wilt maken, als je niet opgeeft en niet te snel terugdeinst, dan is er heel veel mogelijk en valt alles al gauw de goede kant op. De vele successen van Veenstra waren geen toeval of geluk. Nee, ze waren het gevolg van inzet, betrokkenheid, beroepstrots en een aangeboren rechtvaardigheidsgevoel. Veenstra was een politiemens naar mijn hart. Een man met een scherp, gezond verstand, die met volharding te werk ging, maar die ook sportief was en als criminelen hem eens te snel af waren geweest bij zichzelf dacht: ‘o.k., knap gedaan, maar... dat overkomt mij niet meer’. Maar ook

een man die – af en toe, niet te vaak natuurlijk – mededogen kon hebben met een schlemielige dader. Die spirit.

Dankzij kleindochter Moos Veenstra zijn die oude verhalen nu aan de vergetelheid onttrokken en kunnen we alsnog allemaal kennis nemen van de lotgevallen, daden en prestaties van Marten Veenstra, agent met kraagnummer 1218. Een eersteklas speurder, een echte rechercheur, die zijn tijd misschien wel vooruit was en die ons dus allemaal nog steeds wat kan leren. Zo iemand verdient een boek. Dat is er nu. Bijna zestig jaar nadat hij de eerste letters op papier zette. En ik kan u zeggen: het komt bij mij in de kast te staan naast de klassieker van C.J. van Ledden Hulsebosch. Zo komt alles toch nog goed.

Peter R. de Vries
november 2020

Blauwe pet

Jongensdroom, door Marten Veenstra

Als jongen nam ik mij voor om later, als ik volwassen zou zijn, bij de politie te gaan. In het Friese dorpje waar ik geboren ben en mijn jeugd doorbracht, had een brigadier van de toenmalige rijksveldwacht zijn standplaats. Toevallig droeg een politiemans dezelfde achternaam als ik.

Deze politiemans kwam zo nu en dan 's avonds bij mijn ouders op visite en dronk dan menig kopje koffie. Mijn vader en de brigadier bespraken vaak de dingen van de dag en de laatste schaarse nieuwtjes. Meestal kwam de brigadier dan op zijn praatstoel en vertelde enige ervaringen uit zijn politieloopbaan. Met gretige oren zat ik dan te luisteren. Ja, het was voor mij een uitgemaakte zaak, ik zou en moest later ook politiemans worden.

Nog zie ik hem voor me, een breedgeschouderde man met opgedraaide knevel en puntige sik. Zijn blauwe uniform, rijkelijk versierd met zilveren koorden en dito kwasten, zat hem als gegoten. Het was een martiale figuur. Dit alles sprak tot mijn jongensverbeelding...

Toen ik wat ouder werd, besprak ik mijn verlangen met deze brigadier. Hij wakkerde mijn ambities aan en ik moest maar beginnen met enige opstellen te maken, de onderwerpen daarvoor gaf hij mij op. Later moest ik rapporten opmaken van gefinancierde voorvallen en moest ik proefprocessen-verbaal opmaken. Ik voelde mij toen al zeer verguld.

Opleiding

Ik volgde een schriftelijke cursus voor het behalen van een politiediploma. Dat was de 'studie van de droge wetten', zoals de brigadier iets dergelijks noemde. Hij heeft mij echter zeer belangrijke aanwijzingen geven, waardoor ik de wetten beter

begreep. Op 22-jarige leeftijd werd ik tot agent van politie aangesteld te Amsterdam, met een proeftijd van een jaar.

Van gemeentewege moest ik gedurende een jaar de politiecursus volgen. Na het examen met goed gevolg te hebben afgelegd, zou mijn vaste aanstelling volgen. Gedurende dit proefjaar was het hard aanpakken geblazen. Het Wetboek van Strafrecht en Strafvordering werd grondig bestudeerd, met de bevoegdheden van de politie als een der hoofdvakken. Daarbij kennis van de ‘bijzondere wetten’, waarvan ik vroeger het bestaan zelfs niet wist, zoals de Mollen- en Kickvorsenwet, het Meeldauwbesluit en nog vele andere. Ook de Amsterdamse politieverordening moest grondig worden gekend. Voeg daarbij de algemene voorschriften, alleen al voor Amsterdam, dan kun je wel begrijpen dat deze studie veel inspanning en ijver vereiste.

Ook werd de sport niet vergeten. Wij oefenden ons in verdedigend boksen, worstelen en verdedigingsleer. Vooral de verdedigingsleer was zeer belangrijk. Ik vond dit de prettigste sport en beoefende die graag, al gauw blonk ik hier in uit; ik verbeelde mij dat ik nu voor niemand meer bang hoefde te zijn. “Laat ze maar komen...!”

Nadat ik met goed gevolg mijn eindexamen had afgelegd, werd ik in vaste dienst benoemd en ingedeeld in het politiebureau Kattenburg, in die dagen een nogal rumoerige buurt. De bewoners, meest bootwerkers en havenarbeiders, waren lang niet gemakkelijk en het leek wel of zij in iedere politieman (zowel hoog als laag) hun vijand zagen. Knechten van het kapitaal waren wij, volgens hen. Er werd goed verdiend door de arbeiders, wat vermoedelijk de oorzaak was van het onmatige drankgebruik. Vooral op zaterdagavond en op zondagen kwamen er veel vechtpartijen voor en dan ging het er niet zo zachtzinnig aan toe.

Eerste rondje van ‘1218’

Ik herinner mij nog heel goed dat ik voor het eerst in uniform gekleed, op een zaterdagavond, mijn voorgeschreven ronde